

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Esityksen mukainen, ansaintaperusteinen työssäoloehdon kertymismalli vaikuttaa ennakoitavalta ja selkeyttää työttömyyspäivärahan määräytymisperusteita. Ongelmaton se ei kuitenkaan ole mm. palkanmaksupäivien vaihtelun vuoksi, eli palkanmaksupäivä vaikuttaa työssäoloehdon kertymiseen, ei se, milloin työ on tehty.

Työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen ei ole kannatettava uudistus eikä tule lisäämään työllisyyttä esityksessä arvioidulla tavalla. Kausi- ja sesonkiluontoisilla aloilla ja ns. epätyypillisissä työsuhteissa työssäoloehdon merkittävä pidentäminen ei välttämättä kannusta hakeutumaan alan töihin. Lisäksi varsinkin vaikeasti työllistyvien tilanne vaikeutuu entisestään, kun jo lyhytaikaistenkin työsuhteiden löytäminen on heille haasteellista.

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Lakiesityksessä tulisi olla perusteltu, miksi palkkatuetussa työssä työssäoloehdon kertyminen ei ole tasavertaisessa asemassa muuhun työhön verrattuna.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

-

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Työttömyysetuuden sovitellun suojaosan merkitys on erityisen suuri niille työnhakijoille, jotka ovat osatyökykyisiä, tai muuten estyneitä tekemään kokoaikatyötä. Suojaosa on mahdollistanut esim.

pitkäaikaistyöttömien työelämään paluun pienin askelin. Suojaosan poistaminen vaikeuttaa kaikista vähävaraisimpien työnhakijoiden kynnystä lähteä esim. satunnaiseen osa-aikatyöhön.

Suojaosan poistamisella pyritään kannustamaan työnhakijoita nimenomaan kokoaikatyöhön. Monessa tilanteessa kokopäivätyötä ei ole tarjolla tai sitä ei ole esim. terveyssyistä mahdollista ottaa vastaan. Suojaosan säilyttäminen kannustaisi ottamaan vastaan pieniäkin työkeikkoja, jotka edelleen voisivat kannustaa työnhakijaa etenemään työllistymispolullaan.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Lapsikorotusten poistaminen on työttömyysturvan lineaarisuuden kannalta, muihin toimeentuloa turvaavien etuuksiin verrattaessa, kannatettava. Käytännössä tämä uudistus poistaa esteitä siirtyä oikealle etuudelle, esim. työttömyydestä sairauspäivärahalle.

Esityksen lapsivaikutukset tulee arvioida. Lain uudistamisesta huolimatta tulee lapsiperheiden toimeentulo turvata muuta kautta.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Koska lakiesitys on annettu nopealla aikataululla ja lausuntoaika on lyhyt, ei perusteellinen vaikutusten arvioitu ole tässä aikataulussa mahdollista. Hallitus pyrkii lisäämään työllisyyttä ja pienentämään työttömyyden kustannuksia, kuitenkin on oletettavaa, että vähintään pienituloiset lapsiperheet ja osatyökykyiset työnhakijat kärsivät esityksen muutoksista.

Digitalisaation lisääntyminen ja etuuksien lineaarisuus ovat toivottavia. Nyt viranomaistyössä esim. työttömyyspäivien selvittäminen ja laskeminen tehdään käsin ja on paljon aikaa vievää. Toiveissa on, että etuuksien lineaarisuus johtaisi siihen, että esim. työkyvyttömät työnhakijat hakeutuisivat sairauspäivärahalle tai eläkkeelle, oikean etuuden piiriin.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Lakiluonnoksessa ei ole etukäteen tarpeeksi laajasti arvioitu, millaisia yhteisvaikutuksia kaikilla kaavailluilla sosiaaliturvan uudistuksilla on, joten kokonaiskuva on puutteellinen. Uudistusten käytännön vaikutuksia ihmisten tosiasialliseen työllistymiseen ja hyvinvointiin on syytä seurata erityisen tarkasti ja olla tarvittaessa valmis reagoimaan nopeasti myös lainsäädännöllisesti. Varsinkin etuuskiristysten kasautumista yksien ja samojen työnhakijoiden kohdalle tulee seurata ja välttää.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Siirtymäsäännös ja säädösten asteittainen voimaantulo on sinällään tarpeellista, mutta tässä talouden tilanteessa näin laajamittaisten etuskiristysten ajankohta on huono. Kyseisten lakien voimaantuloa tulisi kaiken kaikkiaan siirtää hieman eteenpäin ja siten pehmentää muutosten vaikutuksia etuudensaajille.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Lakiesityksen oheisteksteissä mainitaan vuoden 2024 alkupuolella tulevista lakiesityksistä, joilla täydennetään nyt lausunnolla olevaa lakiesitystä. Toivomme, että kunnille asetettu velvoitetyöllistäminen poistetaan seuraavissa lain muutoksissa. Velvoitetyölainsäädäntö on ajalta, jolloin ko. palkkatukityöjakso johti työttömyyseläkeputkeen. Kyseinen ”putki” ei enää ole olemassa, vaan sama henkilö voi tulla useamman kerran velvoitetyöllistettäväksi. Kuntien tarjoama työ on muuttunut toimialojen vähentyessä, eikä tarjolla ole myöskään sopivia työtehtäviä eri alojen ammattilaisille. Lisäksi valtionosuusjärjestelmä vuoden 2025 alusta tuo koko työllisyyden hoidon ja -kustannukset kuntien tehtäväksi, eli myös palkkatuen vaikutus lakkaa.

Julkisen talouden tasapainottaminen on välttämätön tavoite. Siksi hallituksen sopeuttamisohjelmien tavoitteet ovat pääosin kannatettavia. Esityksen erityinen puute on kuitenkin se, että edetään liian kiireellä ja siten myös muutosten kattava kokonaisarviointi puuttuu. Pelkkä etuuksien kiristäminen ilman uusia satsauksia muun muassa asiakkaille räätälöityihin työllisyyspalveluihin ei toimi. Siksi arviot työllisyyden lisääntymisestä ja aikaansaaduista säästöistä vaikuttavat ylioptimistisilta. Maltti sinänsä tarpeellisten uudistusten läpiviennissä olisi kuitenkin nyt paikallaan.

Mänttari-Tikka Ulla
Kontiolahden kunta - Joensuun seudun kuntakoikeilu, Joensuu, Kontiolahti,
Liperi, Outokumpu ja Polvijärvi